

Utrecht, 3 juni 2020

Betreft: Voorstellen aan de Nederlandse politiek voor een duurzaam herstel

Geachte politici van Nederland,

Uw reactie op de coronacrisis is bepalend voor onze toekomstige kwaliteit van leven. Wereldwijd bieden samenlevingen met steunpakketten de acute crisis het hoofd. De overheid speelt daarbij een onmisbare rol. Tegelijkertijd hebben burgers en ondernemers ruimte nodig om zelf verantwoordelijkheid te nemen.

Het is belangrijk om hierbij ook vooruit te kijken en de weerbaarheid en veerkracht van de samenleving te versterken. Het coronavirus toont de fragiliteit van onze complexe en geglobaliseerde samenleving. Het opereren met minimale voorraden en buffers heeft ons kwetsbaar gemaakt. En dat niet alleen voor een pandemie, ook sociale spanningen of milieurampen dreigen de samenleving te ontwrichten. We betalen een hoge prijs voor een ongebreideld streven naar efficiency om de korte termijn winstgevendheid te maximaliseren.

Wij, allen leden van het Sustainable Finance Lab, doen u daarom de volgende voorstellen:

1. Waarborg toegang tot essentiële diensten en gelijke kansen voor iedereen. Ook in deze crisis krijgen flexwerkers en schijnzelfstandigen de hardste klappen. Zorg er als overheid voor dat niemand verstoken blijft van onderwijs, zorg en een inkomen. Ontwikkel een basisverzekering voor arbeidsongeschiktheid en pensioenopbouw voor zelfstandigen. Investeer in een actief arbeidsmarktbeleid.
2. Houd de economie overeind, maar geef ook richting. Vraag van bedrijven die steun nodig hebben een bedrijfsplan dat aangeeft hoe zij hun ecologische voetafdruk zullen verminderen en hoe zij bijdragen aan het verwezenlijken van de Sustainable Development Goals. Ondernemingen die zich richten op deze uitdagingen zijn onmisbaar voor het toekomstige verdienvermogen van Nederland.
3. Bezuinig niet te snel en verbreed de belastingbasis. Economisch herstel vereist een lange adem. Bouw de steun daarom niet te snel af, de effectiviteit van uitgaven is maatgevend. Verbreed de belastingbasis om te komen tot een efficiënter en effectiever belastingstelsel en daarmee een houdbare financiering van de overheid.
4. Beprijs ecologische schade. Voorkom volgende ecologische rampen, van een opwarmende planeet tot een tekort aan grondstoffen en vruchtbare grond. Maak een duurzaam gebruik van de leefomgeving bedrijfseconomisch profijtelijk. Beprijs daartoe CO2-uitstoot in de volle

breedte en schaf belastingvrijstellingen op fossiele brandstoffen af, zoals die voor kerosine. Beprijs ook de externe effecten van afval en grondstoffengebruik, inclusief de stikstof aanvoer via veevoer en kunstmest.

5. Versterk buffers in de samenleving, de economie en de financiële sector. Het Sustainable Finance Lab heeft het belang van buffers altijd benadrukt. Te lage buffers bij banken maakten het in 2008 noodzakelijk met belastinggeld banken te redden. Nu zien we dat hogere buffers veel breder in de economie van belang zijn. Hoge schulden veroorzaken en verergeren crises en ondermijnen het herstelvermogen.
  - Verminder daarom de prikkels om schuld aan te gaan. Schaf de bevoordeling van schuld af, zoals de nog resterende hypotheekrenteaftrek voor huishoudens en de renteaftrek voor bedrijven. Kom tot een fiscaal gelijke behandeling van vreemd vermogen (schuld) en eigen vermogen. Leg een gezonde verhouding tussen eigen- en vreemd vermogen voor ondernemingen vast in de *corporate governance* code zodat commissarissen hiervoor aansprakelijk gesteld kunnen worden.
  - Zet in op een verdere versterking van de financiële sector. Voldoende risicodragend vermogen bij banken blijft een zorg, alsmede de afhankelijkheid van de Nederlandse samenleving van een drietal eenvormige banken. Bevorder daarom de diversiteit van het bankenlandschap, en investeer in publieke terugvalopties zoals een publieke achternavigatie voor het betalingssysteem via digitaal centrale bank geld.
  - Vertrouw voor steunverlening aan bedrijven niet alleen op kredietgaranties en leningen. Zet ook risicodragende (eigen vermogen) instrumenten in voor bedrijven die geen hogere schulden kunnen dragen.
  - Verlicht ook de schuldenlast bij huishoudens. Zet in op een snellere en effectievere schuldsanering voor huishoudens met een uitzichtloze schuldpositie.
6. Investeer in betrokkenheid, verantwoordelijkheid en tegenmacht van burgers. Geef ruimte aan lokale initiatieven die een zelforganisatie zijn van burgers buiten markt en overheid om. Zoals burgers die zelf energie opwekken in een energiecoöperatie of zorgen voor elkaar via een broodfonds of voedselbank. Organiseer daarnaast invloed van burgers in private sectoren waar grote publieke belangen spelen. Stel bij banken een maatschappelijke adviesraad in, vergelijkbaar met een cliëntenraad in zorginstellingen, dus met een wettelijke status. Dit zou ook kunnen bij grote bedrijven in sectoren als media, geneesmiddelen en voeding, waaronder de supermarkten die in de voedingssector een dominante rol vervullen.

Wereldwijde problemen vereisen wereldwijde oplossingen. Een minuscuul virus dat in China oversprong op de mens legde binnen drie maanden een groot deel van de wereldeconomie stil. Uitzichtloosheid en ongelijke kansen leiden tot geopolitieke onrust en migratie. Het klimaat verandert wereldwijd. Deze uitdagingen vereisen internationale samenwerking. Een gemeenschappelijke Europese aanpak is daartoe een onmisbare eerste stap.

7. Een duurzame meerjarige Europese aanpak. Vanwege de ongekende uitdagingen is het nodig de EU-begroting zowel doelgerichter als groter te maken. Stel een kader op voor de steun- en opbouwmaatregelen, inclusief een investeringsplan, uit te voeren door de Europese Commissie en de Europese Investerings Bank. Richt dit op toekomstbestendige economische activiteiten, als een versnelling van de energie-, circulaire- en mobiliteitstransitie. Denk aan netten voor glasvezel, warmte, biogas, *smart grids*, regionale *lightrail* en grensoverschrijdende hogesnelheidslijnen. Investeer eveneens in een Europese aanpak van uitdagingen op medisch vlak, zoals het produceren van vaccins en andere medische benodigdheden. Het gaat daarbij zowel om 'shovel ready' projecten alsook omscholing, onderzoek en ontwikkeling.

8. Benut het Internationaal Monetair Fonds (IMF) voor kwetsbaarheden in ontwikkelings- en opkomende landen. Europa is een welvarend continent met een sterke munt. Europa kan daarom zelf de kosten dragen van de coronacrisis. Veel ontwikkelings- en opkomende landen kunnen dat niet. De coronacrisis stelt hen voor ongekende uitdagingen, bovenop de ecologische en sociale problemen die zij al kenden. Realiseer daarom via het IMF een sociale en duurzame investeringsagenda. Hiertoe kan het IMF nieuwe *Special Drawing Rights (SDR's)* uitgeven. Rijke landen kunnen hun SDR's als gift aanbieden en deze inwisselbaar maken tegen hun munt.

De huidige crisis biedt een blik in een toekomst waar meer verstoringen dreigen. Ontwrichting door sociale onrust, overstromingen of juist droogte. Deels voorspelbare rampen die we kunnen afwenden en deels onvoorspelbare waar we ons op kunnen voorbereiden. Economisch en financieel gezien is dit zeker mogelijk. Het op een sociale wijze realiseren van de energie- en circulaire transitie, en het versterken van onze buffers, zijn zelfs de enige manier om ons welzijn en onze welvaart te behouden.

Met een hartelijke groet,

Prof. dr. Arnoud Boot (Universiteit van Amsterdam, co-voorzitter SFL)

Dhr. Peter Blom (CEO Triodos bank, co-voorzitter SFL)

Prof. dr. Harald Benink (Tilburg University)

Prof. dr. ir. Dirk Bezemer (Rijksuniversiteit Groningen)

Prof. ir. Klaas van Egmond (Universiteit Utrecht)

Prof. dr. Ewald Engelen (Universiteit van Amsterdam)

Lector drs. Marleen Janssen Groesbeek (Avans Hogeschool)

Prof. dr. Arjo Klamer (Erasmus Universiteit Rotterdam)

Prof. dr. Clemens Kool (Maastricht University)

Prof. dr. Karen Maas (Open Universiteit en Erasmus Universiteit Rotterdam)

Dr. Mark Sanders (Universiteit Utrecht)

Prof. dr. Hans Schenk (Universiteit Utrecht)

Prof. dr. Dirk Schoenmaker (Erasmus Universiteit Rotterdam)

Prof. dr. Irene van Staveren (Erasmus Universiteit Rotterdam)

Drs. Rens van Tilburg (Directeur Sustainable Finance Lab)

Prof. dr. Bert de Vries (Universiteit Utrecht)

Prof. dr. Herman Wijffels (Universiteit Utrecht)